

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
щодо подання касаційної скарги в адміністративних справах відповідно до
Кодексу адміністративного судочинства України
(з урахуванням практики Верховного Суду
за березень-квітень 2020 року)

Статтею 328 Кодексу адміністративного судочинства України (далі – КАС України) передбачено, що учасники справи, а також особи, які не брали участі у справі, якщо суд вирішив питання про їхні права, свободи, інтереси та (або) обов’язки, мають право оскаржити в касаційному порядку рішення суду першої інстанції після апеляційного перегляду справи, а також постанову суду апеляційної інстанції повністю або частково у випадках, визначених цим Кодексом.

У касаційному порядку можуть бути оскаржені ухвали суду першої інстанції про забезпечення позову, заміну заходу забезпечення позову, ухвали, зазначені у пунктах 3, 4, 12, 13, 17, 20 частини першої статті 294 цього Кодексу, після їх перегляду в апеляційному порядку.

У касаційному порядку можуть бути оскаржені ухвали суду апеляційної інстанції про відмову у відкритті або закритті апеляційного провадження, про повернення апеляційної скарги, про зупинення провадження, щодо забезпечення позову та заміни заходу забезпечення позову, про відмову ухвалити додаткове рішення, про роз’яснення рішення чи відмову у роз’ясненні рішення, про внесення або відмову у внесенні виправлень у рішення, про повернення заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами, про відмову у відкритті провадження за нововиявленими або виключними обставинами, про відмову в задоволенні заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами, про заміну сторони у справі, про накладення штрафу в порядку процесуального примусу, окремі ухвали.

Варто зазначити, що відповідно до приписів статті 44 КАС України учасники справи, маючи намір добросовісної реалізації належного їм права на касаційне оскарження судового рішення, повинні забезпечити неухильне виконання вимог процесуального закону, зокрема, стосовно строку подання касаційної скарги, її форми та змісту.

Підстави для касаційного оскарження.

З урахуванням змін до КАС України, які набрали чинності 08.02.2020, суд касаційної інстанції переглядає судові рішення в межах доводів та вимог касаційної скарги, які стали підставою для відкриття касаційного провадження, а тому відсутність у касаційній скарзі визначених законом підстав касаційного оскарження унеможливорює її прийняття та відкриття касаційного провадження.

Частиною 4 вищенаведеної статті КАС України визначені підстави касаційного оскарження - неправильне застосування судом норм матеріального права чи порушення норм процесуального права виключно в таких випадках:

Суд апеляційної інстанції в оскаржуваному судовому рішенні застосував норму права без урахування висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного у постанові Верховного Суду, крім випадку наявності постанови Верховного Суду про відступлення від такого висновку (п.1 ч.4 ст.328 КАС України)

- в касаційній скарзі зазначається постанова Верховного Суду, в якій викладено висновок про застосування норми права у подібних правовідносинах, що не був врахований в оскаржуваному судовому рішенні (абз.1 п.4 ч.2 ст.330 КАС України)

Вмотивоване обґрунтування необхідності відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного у постанові Верховного Суду та застосованого судом апеляційної інстанції в оскаржуваному судовому рішенні (п.2 ч.4 ст.328 КАС України)

- в касаційній скарзі зазначається обґрунтування необхідності відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного у постанові Верховного Суду (абз.2 п.4 ч.2 ст.330 КАС України);
- в касаційній скарзі зазначається обґрунтування того, в чому полягає неправильне застосування норм матеріального права чи порушення норм процесуального права, що призвело до ухвалення незаконного судового рішення (рішень) (абз.3 п.4 ст.330 КАС України)

Відсутній висновок Верховного Суду щодо питання застосування норми права у подібних правовідносинах (п.3 ч.4 ст.328 КАС України)

- в касаційній скарзі зазначається обґрунтування того, в чому полягає неправильне застосування норм матеріального права чи порушення норм процесуального права, що призвело до ухвалення незаконного судового рішення (рішень) (абз.3 п.4 ч.2 ст.330 КАС України)

Судове рішення оскаржується з підстав, передбачених частинами другою і третьою статті 353 КАС України (п.4 ч.4 ст.328 КАС України)

- підставами касаційного оскарження судових рішень, зазначених у частинах другій і третій цієї статті, є неправильне застосування судом норм матеріального права чи порушення норм процесуального права.

Верховний Суд у своїх рішеннях наголошує, що мова йде лише щодо постанов Верховного Суду, отже обґрунтування підстав для касаційного оскарження судового рішення постановами Вищого адміністративного суду України та Верховного Суду України не передбачено.

Водночас, згідно ч.5 ст.328 КАС України не підлягають касаційному оскарженню:

- рішення, ухвали суду першої інстанції та постанови, ухвали суду апеляційної інстанції у справах, рішення у яких підлягають перегляду в апеляційному порядку Верховним Судом;

- судові рішення у справах незначної складності та інших справах, розглянутих за правилами спрощеного позовного провадження (крім справ, які відповідно до цього Кодексу розглядаються за правилами загального позовного провадження), крім випадків, якщо:

- касаційна скарга стосується питання права, яке має фундаментальне значення для формування єдиної правозастосовчої практики;
- особа, яка подає касаційну скаргу, відповідно до цього Кодексу позбавлена можливості спростувати обставини, встановлені оскарженим судовим рішенням, при розгляді іншої справи;
- справа становить значний суспільний інтерес або має виняткове значення для учасника справи, який подає касаційну скаргу;
- суд першої інстанції відніс справу до категорії справ незначної складності помилково.

Строк на касаційне оскарження.

Відповідно до статті 329 КАС України, касаційна скарга на судове рішення подається **протягом тридцяти днів** з дня його проголошення.

У разі якщо в судовому засіданні було оголошено лише вступну та резолютивну частину судового рішення або розгляду справи (вирішення питання) без повідомлення (виклику) учасників справи, зазначений строк обчислюється з **дня складення повного судового рішення**.

Учасник справи, якому повне судове рішення не було вручено у день його проголошення або складення, має право на поновлення пропущеного строку на касаційне оскарження, якщо касаційна скарга подана **протягом тридцяти днів з дня вручення** йому такого судового рішення.

Строк на подання касаційної скарги також може бути поновлений у разі його пропуску з інших поважних причин, крім випадків, визначених частиною п'ятою статті 333 цього Кодексу.

Між іншим, відповідно до статті 121 КАС України, суд за заявою учасника справи поновлює пропущений процесуальний строк, встановлений законом, якщо визнає причини його пропуску поважними, крім випадків, коли цим Кодексом встановлено неможливість такого поновлення.

Крім того, 30.03.2020 Верховною Радою України прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19)» № 540-IX, яким розділ VI «Прикінцевих положень» Кодексу адміністративного судочинства України доповнено пунктом 3.

Згідно з п.3 Прикінцевих положень КАС України визначено, що під час дії карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України з метою запобігання поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19), строки, визначені статтями 47, 79, 80, 114, 122, 162, 163, 164, 165, 169, 177, 193, 261, 295, 304, 309, 329, 338, 342, 363 цього Кодексу, а також інші процесуальні строки щодо зміни предмета або підстави позову, збільшення або зменшення розміру позовних вимог, подання доказів, витребування

доказів, забезпечення доказів, а також строки звернення до адміністративного суду, подання відзиву та відповіді на відзив, заперечення, пояснень третьої особи щодо позову або відзиву, залишення позовної заяви без руху, повернення позовної заяви, пред'явлення зустрічного позову, розгляду адміністративної справи, апеляційного оскарження, розгляду апеляційної скарги, **касаційного оскарження**, розгляду касаційної скарги, подання заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами продовжуються на строк дії такого карантину.

Наведену норму КАС України необхідно зазначати у клопотанні про поновлення строку для подання касаційної скарги (під час дії карантину).

Форма і зміст касаційної скарги (ст.330 КАС України):

обов'язкова письмова форма;

інформація щодо сторін справи;

- повне найменування (для юридичних осіб) або ПІБ для фізичних осіб) особи, яка подає касаційну скаргу;
- місцезнаходження /перебування особи;
- поштовий індекс;
- РНОКПП або номер і серія паспорта/код ЄДРПОУ;
- номери засобів зв'язку та адреса електронної пошти, офіційна електронна адреса, за наявності.

найменування суду касаційної інстанції

судові рішення, що оскаржуються

підставу (підстави), на якій (яких) подається касаційна скарга з визначенням передбаченої ст. 328 цього Кодексу підстави (підстав)

вимоги особи, що подає касаційну скаргу, до суду касаційної інстанції

у разі необхідності - клопотання особи, що подає касаційну скаргу

дата отримання копії судового рішення суду апеляційної інстанції, що оскаржується

перелік матеріалів, що додаються

документ про сплату судового збору або зазначаються підстави звільнення від сплати судового збору

копії касаційної скарги відповідно до кількості учасників справи

Касаційна скарга може містити клопотання особи про розгляд справи за її участі. За відсутності такого клопотання вважається, що особа не бажає брати участь у судовому засіданні суду касаційної інстанції.

Касаційна скарга подається безпосередньо до суду касаційної інстанції.

Отже, на підставі ст.335 КАС України, суд касаційної інстанції самостійно надсилає копії касаційної скарги та доданих до неї матеріалів учасникам справи разом з ухвалою про відкриття касаційного провадження у справі.

Залишення касаційної скарги без руху, повернення касаційної скарги (ст.332 КАС України) та відмова у відкритті касаційного провадження (ст.333 КАС України)

**Залишення
касаційної
скарги без руху**

Касаційна скарга, яка не оформлена відповідно до вимог, встановлених статтею 330 КАС України застосовуються положення статті 169 цього Кодексу

Касаційна скарга подана після закінчення строків, установлених статтею 329 КАС України, і особа, яка її подала, не порушує питання про поновлення цього строку або якщо підстави, вказані нею у заяві, визнані неповажними. При цьому протягом десяти днів з дня вручення ухвали про залишення касаційної скарги без руху особа має право звернутися до суду касаційної інстанції із заявою про поновлення строків або вказати інші підстави для поновлення строку

**Повернення
касаційної
скарги**

Касаційна скарга подана особою, яка не має адміністративної процесуальної дієздатності, не підписана або підписана особою, яка не має права її підписувати, або особою, посадове становище якої не зазначено

Скаргу подано в інший спосіб, ніж до суду касаційної інстанції

До надіслання ухвали про відкриття касаційного провадження від особи, яка подала скаргу, надійшла заява про її відкликання

У касаційній скарзі не викладені передбачені цим Кодексом підстави для оскарження судового рішення в касаційному порядку

Касаційна скарга, яка не оформлена відповідно до вимог, встановлених статтею 330 КАС України застосовуються положення статті 169 цього Кодексу

**Відмова у відкритті
касаційного
провадження**

Касаційну скаргу подано на судове рішення, що не підлягає касаційному оскарженню

Є ухвала про закриття касаційного провадження у зв'язку з відмовою від раніше поданої касаційної скарги цієї самої особи на це саме судове рішення

Є постанова про залишення касаційної скарги цієї самої особи без задоволення або ухвала про відмову у відкритті касаційного провадження за касаційною скаргою цієї особи на це саме судове рішення

Скаржником у строк, визначений судом, не подано заяву про поновлення строку на касаційне оскарження або наведені підстави для поновлення строку касаційного оскарження, визнані судом неповажними

Суд у порядку, передбаченому ч. 2, 3 ст. 333 КАС України, дійшов висновку, що касаційна скарга є необґрунтованою

Верховний Суд вже викладав у своїй постанові висновок щодо питання застосування норми права у подібних правовідносинах, порушеного в касаційній скарзі на судове рішення, зазначене у частині першій статті 328 цього Кодексу, і суд апеляційної інстанції переглянув судове рішення відповідно до такого висновку

Практика Верховного Суду:

Залишення касаційної скарги без руху

- Справа №140/3020/19. Судом встановлено, що зміст скарги не відповідає вимогам п.4 ч.2 ст. 330 КАС України, оскільки Прокуратурою Волинської області не зазначено підстав на яких подано касаційну скаргу із визначенням передбаченої (передбачених) статтею 328 цього Кодексу підстави (підстав), що перешкоджає вирішенню питання про відкриття касаційного провадження. Касаційна скарга містить лише цитування ст. 328 КАС України, виклад обставин справи з посиланням на практику та правові позиції Верховного Суду. Разом з тим, **в касаційній скарзі не зазначено конкретного пункту ч. 4 ст. 328 КАС України, який є підставою на якій подається касаційна скарга, відповідно до п. 4 ч.2 ст. 330 КАС України.** За таких обставин, відповідно до правил статей 169, 332 КАС України касаційна скарга залишена без руху з установленням строку для усунення її недоліків.
<http://reyestr.court.gov.ua/Review/88986623>

Відмова у відкритті касаційного провадження

- Справа №440/2843/19. В касаційній скарзі позивач посилається на те, що дана справа підлягає касаційному оскарженню на підставі підпунктів «а» та «в» пункту 2 частини 5 статті 328 КАС України, зазначаючи, що касаційна скарга стосується питання права, яке має фундаментальне значення для формування єдиної правозастосовної практики, становить значний суспільний інтерес та має виняткове значення для учасника справи, який подає касаційну скаргу. Оцінивши доводи касаційної скарги та правове значення цієї справи для формування єдиної правозастосовної практики, колегія суддів дійшла висновку, що посилання скаржника на положення підпункту «а» пункту 2 частини 5 статті 328 КАС України є необґрунтованими, оскільки **на поточний день ухвалені у цій справі судові рішення не впливають на кінцеве формування судової практики та не змінюють її. А посилання скаржника на існування обставин визначених підпунктом «в» пункту 2 частини 5 статті 328 КАС України має загальний характер та притаманне кожній аналогічній справі.** Інші обґрунтовані посилання на існування обставин передбачених підпунктами «а» - «г» пункту 2 частини 5 статті 328 КАС України у касаційній скарзі відсутні та такі обставини не вбачаються з поданих матеріалів касаційної скарги. Відповідно до пункту 1 частини першої статті 333 КАС України суд касаційної інстанції відмовляє у відкритті касаційного провадження у справі, якщо касаційну скаргу подано на судові рішення, що не підлягає касаційному оскарженню.
<http://reyestr.court.gov.ua/Review/88986571>

Повернення касаційної скарги

- *Справа № 280/4717/19.* Касаційна скарга підписана представником Військової частини А1978, який діє на підставі довіреності. Відповідно до підпункту 19 пункту 1 розділу VII «Перехідні положення» КАС України положення цього Кодексу застосовуються з урахуванням підпункту 11 пункту 16-1 розділу XV «Перехідні положення» Конституції України. 30 .09.2016 набрав чинності ЗУ від 02.06.2016 № 1401-VIII «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)». Згідно підпунктом 11 пункту 16-1 Розділу XV «Перехідні положення» Конституції України представництво відповідно до п. 3 ч. 1 ст. 131-1 та ст. 131-2 Конституції виключно прокурорами або адвокатами у Верховному Суді та судах касаційної інстанції здійснюється з 01.01.2017. Відповідно до частини 2 підпункту 11 16-1 Розділу XV «Перехідні положення» Конституції України представництво органів державної влади та органів місцевого самоврядування в судах виключно прокурорами або адвокатами здійснюється з 01.01.2020. Представництво в суді у провадженнях, розпочатих до набрання чинності ЗУ «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)» здійснюється за правилами, які діяли до набрання ним чинності, - до ухвалення у відповідних справах остаточних судових рішень, які не підлягають оскарженню. Згідно з інформацією з ЄДРСР провадження у цій справі відкрито 01.10.2019. **Оскільки скарга підписана особою, право якої на вчинення таких дій не підтверджено в установленому законом порядку, у суду відсутні підстави для прийняття до розгляду цієї касаційної скарги.** <http://reyestr.court.gov.ua/Review/88676293>
- *Справа № 2а-3554/08.* Відповідно до підпункту 15.1 підпункту 15 пункту 1 розділу VII "Перехідні положення" КАС України до дня початку функціонування Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи подання, реєстрація, надсилання процесуальних та інших документів, доказів, формування, зберігання та надсилання матеріалів справи здійснюються в паперовій формі. Із матеріалів касаційної скарги вбачається, що вона надіслана на електронну адресу суду касаційної інстанції та підписана власним електронним підписом учасника справи. Разом з тим, **відомості про сформування скаржником вказаного процесуального документа в підсистемі «Електронний суд» відсутні, що свідчить про використання позивачем непередбаченого чинним процесуальним законодавством способу звернення до Верховного Суду із касаційною скаргою. Зазначене свідчить про використання заявником непередбаченого чинним процесуальним законодавством способу звернення до Верховного Суду із касаційною скаргою.** За таких обставин касаційна скарга підлягає поверненню особі, що її подала. <http://reyestr.court.gov.ua/Review/88933462>
- *Справа №340/614/19.* Скаржник повинен навести мотиви незгоди з судовим рішенням з урахуванням передбачених КАС України підстав для його скасування або зміни (статті 351 - 354 Кодексу) з вказівкою на конкретні висновки суду, рішення якого оскаржується, із одночасним зазначенням норм права (пункт, частина, стаття), які неправильно застосовані цим судом при прийнятті відповідного висновку. Скаржник повинен чітко вказати, яку саме норму права судами першої та (або) апеляційної інстанцій було застосовано без урахування висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного у постанові Верховного Суду, крім випадку наявності постанови Верховного Суду про відступлення від такого висновку, або обґрунтувати необхідність відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного у постанові Верховного Суду та застосованого судом апеляційної інстанції в оскаржуваному судовому рішенні. **Касаційна скарга повинна містити посилання на конкретні порушення відповідної норми (норм) права чи неправильність її (їх) застосування. Скаржник повинен зазначити конкретні порушення, що є підставами для скасування або зміни судового рішення (рішень), які, на його думку, допущені судом при його (їх) ухваленні, та навести аргументи в обґрунтування своєї позиції.** <http://reyestr.court.gov.ua/Review/88933170>

Питання **про залишення касаційної скарги без руху** вирішується колегією суддів у складі трьох суддів не пізніше двадцяти днів з дня надходження касаційної скарги. Питання про повернення касаційної скарги суд касаційної інстанції вирішує протягом двадцяти днів з дня надходження касаційної скарги або з дня закінчення строку на усунення недоліків.

Питання **про відмову у відкритті касаційного провадження** суд касаційної інстанції вирішує протягом двадцяти днів з дня надходження касаційної скарги або з дня закінчення строку на усунення недоліків.

Наголошую, що до початку роботи Єдиної інформаційно-телекомунікаційної системи Суд приймає всі процесуальні документи у паперовому вигляді.

**Завідувач сектору судової роботи та
міжнародного співробітництва у
Херсонській області відділу судової роботи
та міжнародної правової допомоги
Південного міжрегіонального управління
Міністерства юстиції (м.Одеса)**

Юрій РИЖОВ

05.05.2020